

VÄIKE TEOSOOFILINE

SÕNASTIK

A

ABSOLUUT, ABSOLUUTSUS, Tingimusteta, tingimatu, täiuslik, see, millel ei ole ega võigi olla omadusi ega piiranguid; filosoofias kasutatakse jumaliku, ainsa tõelisuse, tõe nimetusena.

ADAM KADMON, “Arhetüüpne inimene”, inimkond. “Taevane inimene”, ideaalne inimene, kes ei ole pattu langenud. Kabalistid ühendavad selle inimliku taju tasandil kümne sefirothiga. Adam Kadmon on väljendunud LOGOS ja vastab meie kolmandale Logosele.

ADEPT, “Tema, kes on saavutanud.” Adept on saavutanud viis pühitsusastet ja saanud esoteerilise filosoofia teaduse Meistriks (Õpetajaks).

ADHARMA, Ebaõiglus, pahelisus, DHARMA vastand.

ADHYĀTMĀ, Kõrgem Mina, eneseteadvus.

ADHYAVASAYA, Enesekesksus.

ADITI, Veedalik nimetus MŪLAPRAKRITI kohta, PARABRAHMANi abstraktne aspekt, kuigi nii väljendumatu kui tundmatuna. Veedades on Aditi “Ema Jumalatar” ja tema maiseks sümboliks on ääretu ja piirideta kosmos.

ĀDITYAD, ADITI 7 poega, 7 planeedijumalat.

AHANKĀRA, Isekas ja petlik printsiip inimeses, tekib teadmatuses, mis eraldab “mina” universaalsest Isest. Ka PERSONAALSUS ja isekus.

AISVARYA, Vaimne jõud.

AJA, “Sündimatu”, loomata; paljude algupäraste jumalate nimetus, eriti kasutatakse esimese LOGOSE – illusiooni tasandil oleva absoluutse kiirguse – kohta.

ĀKĀŚĀ, Esimene väljendunud algaine, millest on arenenud kõik olendid. Peen, ülimeeleline vaimne olemus, mis läbib kogu kosmost; ekslikult on seda peetud ka eetriks. Tegelikult on see universaalne kosmos, mis sisaldab loomupäraselt maailmakõiksuse igavest ideed ja millest kiirgub esimene LOGOS ehk väljendunud mõte.

AKŚARA, Ülim Jumalus, “Hävimatu”, alati täiuslik.

ALGUSPUNKT, Metafüüsiliselt väljendumise esimene punkt, algupärase eraldumise idu ehk punkt ääretuse ringis, “mille keskpunkt on kõikjal ja ringi pole kusagil”. Punkt on LOGOS.

ĀNANDAMAYA-KOŚA, “Õndsuse eksitav kardin” ehk meelete, ilming sellest, mis on kujutu. Õndsus ehk kõrgem hing. Veedalik nimetus ühele inimese viiest “kośast” ehk printsibist; sama mis ĀTMĀ-BUDDHI ehk vaimne hing.

APĀNA, “Inspireeriv hingus”, joogaharjutus. PRĀNA ja apāna on väljahingamine ja sissehingamine, “elu tuuled”.

ARHAT (ARAHAT, ARHAN), “Jumaliku austuse teeninu”, budistlikus filosoofias püha inimene, kes on läbi teinud neli pühitsust ja vabanenud taassündidest.

ARŪPA, Kehatu, vormitu, vastand RŪPAle.

ARŪPALOKA, Mentaaltasandi kõrgem osa.

ASTRAALKEHA, Tundekeha. Seitsme printsibi jaotuse teine printsip (Blavatsky järgi, vedantistlikus jaotuses füüsilise keha osa), inimeste ja loomade astraalne tööriist, teadvuse ilmnemisevorm astraaltasandil.

ASTRAALVALGUS, Nähtamatu ring, mis ümbritseb nii meie maakera kui teisi maakerasid. Vastab kosmose teisele printsibile, LINGA ŚARĪRAle, inimese eeterkehale. See on ülipeen olemus, mis kiirgab inimkonna kõiki halbu mõjusid, see on suur maine sulatustiigel, kuhu on kogunenud maa halvad hoovused (nii moraalsed kui psüühilised). Kui astraalvalgus neist küllastub, peegeldab ta kõik tugevamalt tagasi ja need muutuvad moraalseks, psüühilisteks ja füüsilisteks epideemiaks.

ATLANTIS, Atlandi ookeani uppunud manner, kus elas neljas juurrass ehk atlandid. Merrevajumine toimus u 850 000 aastat tagasi, viimased jäänused (Poseidon) kadusid umbes 11 000–12 000 aastat tagasi.

ĀTMĀ (ĀTMAN), Jumalik Monaad, inimese seitsmes (neljas) printsip, alati kõikjalolev Universaalne Vaim.

ATMABODHA, Eneseteadvus.

ĀTMĀ-BUDDHI, Vaimne hing.

ĀTMĀ-BUDDHI-MANAS, InimMONAAD, inimolemuse ajatu, surematu osa.

AUM, vt OM

AURA, Peen nähtamatu aine, mis ümbritseb inimest, looma, taime, eset. On erinevaid aurasid: terviseaura, astraalaura, mentaalaura jne.

AVALOKITEŚVARA, Taevalik kaastunde Buddha, kes andis inimkonnale maagilise mantra "Om mani padme hum". Taevalikud BODHISATTVAd, nagu Avalokiteśvara, on tarkuse olemused. Temas on nähtud ka nii taevast kui maist LOGOSt.

AVATĀRA (AVATAARA), Jumalik inkarnatsioon, Jumala või kellegi kõrgema olendi, kellel pole enam vaja uuesti sündida, laskumine lihtsa sureliku kehasse. On olemas kahte liiki avataarasid: ühed sünnivad naisest, teised sünnivad vanemateta (anupādakad).

AVIDYĀ, Teadmatus, mis sünnib valedest aistingutest. Vastandiks on VIDYĀ, teadmine.

AVYAKTA, Ilmnematu põhjus, jagamatu ja eristumatu, vyakta ehk eristunu vastand. Avyakta nimetust kasutatakse ka ilmemata jumaluse, BRAHMA(N)i kohta, vyakta nimetust eristunud jumaluse ehk BRAHMĀ kohta.

B

BADDHA, Seotu, köidetu, nagu kõik surelikud, kes pole NIRVAANA kaudu vabanenud.

BANDHA, Ahel; elu siin maailmas, pärineb samast tüvest kui BADDHA.

BHAGAVAT, Buddha ja Krišna nimetus. Sõna-sõnalt: Jumal, jumalik, valgustunu.

BHAVA, Olemasoluseisund, maailm, sünd; ka Šiva nimi.

BODHA-BODHI, Tarkuseteadmine.

BODHI e SAMBODHI, Vaatlev arukus, vastand BUDDHIle, mis on arukuse võimalus.

BODHIDHARMA, Tarkuseusund/-usk e tarkus, mis sisaldub DHARMA(s) (eetikas). Ka suure arhati (tegutses 6. sajandil, India 28. ja zeni 1. patriarh) nimi, mis märgib tema puhul Buddha seaduse mõistmist – BODHI.

BODHISATTVA, “Tema, kelle olemus (SATTVA) on muutunud arukuseks (BODHI).” Ta on see, kes vajab vaid ühte taassündi, et temast saaks täiuslik BUDDHA, või selleks, et jõuda NIRVAANasse. Seda kasutatakse MĀNUSHI (maiste) BUDDHADE kohta.

BRAHMAN, Kõrgeim India neljast kastist, preestriseisus.

BRAHMA e BRAHMAN, Isikustamatu, kõrgeim ja hõlmamatu universumi printsiip, kelle olemusest voolab välja kõik, ja kuhu kõik pöördub tagasi, kes on kehatu, ainetu, sündimatu, igavene, alguse ja lõputa. See on kõiges, elustades niihästi kõrgeimat jumalat kui väikseimatki mineraaliaatomit. Nimetatud ka PARABRAHMANiks.

BRAHMĀ, India panteoni meessoost isikuline looja, kelle mõttest kõik sünnib. Ta väljendub perioodiliselt – BRAHMĀ PÄEV kestab 2160 miljonit aastat, seejärel meie maailm hävitatakse, Brahmā siirdub PRALAYAsse e puhkeseisundisse. India jumaliku kolmainsuse (TRIMŪRTI) – Brahmā, Višnu, Šiva – osa, looja aspekt. Brahmā jagas oma keha kaheks osaks – Vāch’iks ja Virāj’iks. Esoteeriliselt tähendab see, et Brahma, universum, lõi oma eraldumise kaudu ainelise loomuse (Virāji) ja vaimse minalise loomuse (Vāchi), kes on jumalikkuse LOGOS e igavese jumaliku idee väljendus.

BRAHMĀ PÄEV, Ajastu (2160 miljonit aastat), mille jooksul Brahmā loob ainelise maailma, olles looduse viljastavaks ja loovaks jõuks. Selle ajastu lõpul maailm hävitatakse tule ja veega ja tema kaob koos objektiivse loodusega, seejärel saabub Brahmā öö, mis kestab sama kaua. Uuesti ärghates alustab ta uut loomisringi.

BRAHMACHARYA, Askeetlik eluviis, jumalale pühendatud elu.

BUDA (BUDDHA), Valgustunu, Virgunu, kõrgema meistritiitli saavutanu. Teadmise ja pühitsetuse kõrgeim aste. Saamaks budaks, peab inimene välja murdma kõigist aistingute ja personaalsuste ahelatest. Tuleb saavutada täiuslik arusaam KÕRGEMAST ISEst, täielik ükskõiksus kõige muutuva ja kaduva suhtes, ja elada siiski maa peal ainuüksi surematus ja igaveses ülima pühaduse olekus.

BUDDHA, Siddharta Gautama (Śākyamuni), käesoleva KALPA neljas Buddha, budismi rajaja. Pärast kõigi arenguetappide ja tuhandete taassündide läbimist sündis a 621 eKr sureliku Kapilavastu printsina. Saavutas BODHI-seisundi, a 592 eKr sai temast täiuslik BUDA ja 543. a eKr astus ta lõplikult NIRVAANasse. BODHISATTVA sai temast, kui ta elas maa peal Prabhāpala-nimelise inimesena. Buddhana õpetas ta 45 aastat, nimetamata ennast kordagi jumalikuks olendiks. BUDA-seisundi saavutas ainuüksi tänu iseenda pingutustele. Esoteeriliste õpetuste kohaselt keeldus Gautama NIRVAANast ja loobus

DHARMAKĀYAst, et jääda “kaastunde budaks” ja võtta osa võitlusest maailma kurjuse vastu.

BUDDHI, Universaalne hing e mõistus, ka inimese vaimne hing, kuues (kolmas) printsiip, ĀTMĀ e eksoteeriliselt seitsmenda (neljanda) printsiibi tööriist.

C

CHELĀ, Õpilane, GURU või Targa õpilane, mõne filosoofilise koolkonna ADEPTi järgija.

CHOHAN, “Isand” e “Meister”. Seitse olendit, kes on läbi teinud kuuenda Pühitsuse ja kellel on võime keskendada endasse Logostajumise omadused e kirtevood. Vt ka DHYĀNI-CHOHANID.

CHRISTOS, Kristusprintsiip (ĀTMĀ) inimeses, kui ta on ADEPT, neljanda pühitusastme läbinu.

D

DAIVĪPRAKRITI, Algne valgus, mida nimetatakse ka “LOGOSe valguseks”. Eristudes muutub see valgus FOHATiks.

DEEVA (DEVA), Taevalik olend, jumal, hiilgav jumalus. Deeva on hea, halb või neutraalne jumalik olend. Nad asuvad kolmes maailmas: astraalses ja kõrgemas ning madalamas mentaalmaailmas. Neid olevat 33 klassi, kokku 330 miljonit.

DEVACHAN (SVARGA), Taevasmaailm, jumalate asukoht, kus inimese surematu osa naudib enne uut taassüüdi õndsust. Kahe maa-elu vaheline seisund, kuhu ĀTMĀ-BUDDHI-MANAS satub pärast eraldumist KĀMARŪPAst ja madalamate printsiipide hajumist.

DEVAJNĀÑAD (DAIVAJNAD), Kõrgemat liiki jumalikud olendid, kes valdavad jumalikku teadmist.

DEVALOKA, Jumalate e DEEVAdede asupaik kõrgemates sfäärides. Seitse taevalikku maailma ülalpool Merut (indialaste Olümpos, maa keskuses, mõnede autorite järgi põhjanabal asuv mägi, jumalate asupaik).

DHARMA, Püha seadus, seadmus, õpetus, tee, juhised, kohustus, moraal, voores, õiglus

(budistlik kaanon).

DHARMAKĀYA, “Kõrgastunud vaimne keha”, mida nimetatakse ka “õndsuse rõivaks”. Kolmas e kõrgeim keha, iga BUDA poolt arendatud olemusosa. See on BUDDHI-teadvuse tasand, mis viib askeedi NIRVAANA lävele.

DHYĀNI-CHOHANID, “Valguse isandad”, kõrgemad jumalad, vastavad katoliku kiriku peainglitele. Jumalikud mõtteolendid, kelle ülesandeks on kosmose järelevalve.

DJNĀNA, vt JÑĀNA

E

EETER (*kr* aithêr), Endisaja inimestele jumalik, kõikeläbiv valgust kiirgav aine. Esoteerilises tähenduses kosmilise seitsmesuse kolmas printsiip. Esimene on maa, teine ASTRAALVALGUS, kolmas eeter ja neljas ĀKĀŚA. Eeter on materiaalne vaheosa, mida ei registreeri füüsilised aparaadid, ākāśa selgelt vaimne osis, astraalvalgus aga maise atmosfääri seitsmes, kõrgeim printsiip.

EGO, Inimese minateadvus, “minana olemise” tunne. Esoteeriline filosoofia õpetab, et inimeses on kaks mina: surev ehk madalam ja kõrgem ehk jumalik ning surematu. (Vt ka INDIVIDUAALSUS, MONAAD, PERSONAALSUS)

EGREGOR, Eliphas Lévi nimetas neid “hingede varasteks”, energia ja tegutsemise vaimudeks. Idamaine okultism kujutab neid olenditena, kes koosnevad nn astraalvalgusekoest. Kõrgemate PLANEEDIVAIMUDE varjud, kelle kehad on kõrgema jumaliku valguse olemus.

EKSOTEERILINE, väline, ametlik, ESOTEERILISE vastand.

ELEMENTAALID, Elementide vaimud. Olendid, kes arenevad neljas elemendis: maas (gnoomid), õhus (sülfid), tules (salamandrid) ja vees (undiinid). Nad on pigem loodusjõud kui eeterlikud mehed ja naised. Okultistide kasutatud vahenditena võivad mitmeti mõju avaldada, kuid kui nad on ELEMENTAARIDE käsualused, siis tüsivad nad kergeusklikke. Elementaalid on ka madalamad nähtamatud olendid: deavad, saatürid, faunid, näkid, kääbused, päkapikud, haldjad, tondid jms.

ELEMENTAARID, Rikutud, kehast vabad hinged, kes on kunagi enne füüsilist suremist eraldunud oma jumalikust vaimust ning kaotanud seega surematuse võimaluse. Neid

nimetatakse ka kummitusteks ja viirastusteks ning nende asupaik on KĀMALOKA. Kabalistid teevad vahet elementaaridel, kes on kunagi olnud inimesed, ja neil, kes on vaid pimedad loodusjõud ning asustavad elemente.

ELŌHĪM (*heebri* alhim, aleim), Naissoost nimisõna mitmuslik vorm, mis näib oma terviklikkuses sisaldavat nii aktiivset kui passiivset olemust. Nimega tähistatakse Binah'i, taevast ema (Jehovah Elōhīm). Kuna see viib seitsmesse järgmisesse EMANATSIOONi, on öeldud, et elōhīm esindab jumala pea seitsmekordset väge.

EMANATSIOON, Väljavoolamine, olendite voolamine jumalikkusest. Okultism seletab, et "loomine" on elu väljalangumine e voolamine Jumalast (LOGOSest), elava võimaluse tõelistamine.

ENTITEET, Olemus, tõeline olu.

ESOTEERILINE, Sisemine, peidetud, salajane, EKSOTEERILISE vastand.

F

FOHAT, Algne valgus, DAIVĪPRAKRITI, maailmakõiksuses igavesti eksisteeriv elekterlik energia, alati toimiv hävitav ja loov vägi. Sellega väljendatakse ŚAKTI (naiselik loov vägi) aktiivset (mehelikku) potentsiaali. Esoteeriliselt on Fohat maailma edasi tõukav vitaalne vägi; põhjus ja tagajärg üheskoos.

G

GANADEEVAD, Teatud taevalike olendite klass, meie KALPA valitsejad, isandad, kes säilivad vaid ühe BRAHMĀ PĀEVA.

GAUTAMA, vt BUDDHA

GUNAD (triguna), loomuomadused, loomujooned, mis eksisteerivad üheaegselt kõigis olendites. Neid on kolm: SATTVA (olemus, tõelus, headus, puhtus), RAJAS (vorm, püsivus, muutumine, kirglikkus, aktiivsus, tegevus), TAMAS (pimedus, teadmatus, aeglus, ebapuhtus).

GURU, Vaimne õpetaja, metafüüsilise või eetilise õpetuse meister.

GURUPARAMPARA, Õpetajate rida ("üks järgneb teisele").

H

HAMSA (HANSA), Igavene Hingus, mis liigub lakkamatult. BRAHMA töövahend. Ka müstiline lind, Aja Luik. Kala Hansa on igavene aeg.

HIEROFANT, “See, kes seletab pühasid asju”. Muistsete templite kõrgeimad adeptpreestrid, kellel oli õigus pühitseda “suurtesse müsteeriumidesse” ja neid seletada. Esoteeriliste saladuste ja õpetuste ainus tõlgendaja. Hierofandi nimi oli mittepühitsetutele salastatud. Heebrea ja kaldea keeles nimetati teda Peetruseks. Vt ka MÜSTEERIUM.

HING, Piibli *nephesh*, eluprintsiip ehk elu hingus, mis asub igas olendis. Piibli tõlgetes eraldatakse see eluks, vereks ja hingeks.

HIRANYAGARBHA, hiilgav või kuldne muna ehk üsk. Esoteeriliselt eeterlik aine, millest moodustus maailmakõiksus, Esimese Põhjuse poolt loodud Brahmā.

I

ILLUMINAAT, “Valgustunu”, pühitsetud ADEPT.

INDIVIDUAALSUS (*sanskrit* sūtrātman, *ingl* individuality, *sm* yksilöllisyys), Teosoofias tehakse selget vahet individuaalsuse ja PERSONAALSUSE vahel. Individuaalsus, Kõrgem Mina, surematu Ego, on meie igavene, vaimne-intellektuaalne osa. Individuaalsus on meie põhiolemus, meie sees asuv vaimne päike, meie sisemine jumalus. Individuaalsus sünnib koos inimesega elust elusse, sellele kinnituvad kui helmed niidile kõik erinevad personaalsused. Vt ka MONAAD, SŪTRĀTMAN.

INIMKOND, Okultses ja kabalistlikus mõistes sümboliseerivad kogu inimkonda Manu Indias, Vajrasattva (Dorjesempa) põhja-budismis ja ADAM KADMON kabalas. Inimkond on alguse saanud neist kahesoolistest esimestest inimestest, kelle eesmärk on Absoluudis. Kuna inimkonnal on üks ja sama algupära nii füüsiliselt kui moraalselt, moodustab ta suure vennaskonna. Vennaskond tuleb moodustada ka kõrgema mõistuse tasandil.

INKARNATSIOONID (JUMALIKUD), AVATAARAD. Kehastumine. Arusaam tõelistest jumalikest kehastumistest e õpetus avataaradest moodustas kõigis vanades religioossetes süsteemides suurima müsteeriumi.

INTUITSIOON, Ettenägemine, aimdus, tōetunne, vahetu tajumine. On seotud inimese kuuenda printsiibi, BUDDHIga.

ISIS, Neitsilik Emajumalatar, isikustatud loodus. Egiptuses päikesejumala ja tsivilisatsiooni looja Osirise õde ja abikaasa, naisprintsip. Tema kujule Saisi templis on kirjutatud: “*Olen kõik, mis on, on olnud ja tuleb. Ükski surelik ei ole kergitanud minu loori.*” Isise loor on see, mis peidab meie eest Looduse saladused.

ĪŚVARA, Isikustatud Jumal – inimeses olev jumalik vaim. Sõna-sõnalt kõrge (iseseisev) olemasolu. Nimetust on kasutatud ka ŚIVA jt India jumalate kohta.

J

JANĀRDDANA, “Inimkonna jumaldata”, üks KRIŚNA nimetusi.

JAPA (JAPAM), Teatud joogide müstiline harjutus, mis koosneb eriliste maagiliste vormelite ja mantrate kordamisest.

JĪVA, Elu absoluudina. Ka MONAAD ehk ĀTMĀ-BUDDHI.

JĪVANMUKTA, ADEPT või JOOGI, kes on saavutanud lõpliku pühaduse seisundi ja vabanenud ainest. MAHĀTMA e nirvanee, “õndsuse asukas” ja vabanemine. See, kes on saavutanud NIRVAANA eluajal.

JĪVĀTMĀ, Üks universaalne elu, inimeses olev jumalik vaim.

JÑĀNA, Teadmine, okultne tarkus, esoteeriliselt “ülimate e jumaliku jooga abil saadud teadmine”. Üks JOOGA põhiliikidest.

JOOGA, 1. Üks India kuuest darśanast e koolist, Patandjali loodud filosoofiakoolkond.
2. Mõtlussüsteem vaimse vabanemise saavutamiseks. Teatud harjutuste abil hakatakse valitsema psüühilis-vaimseid jõude ja jõutakse teatud ekstaatilistesse, tavateadvust ületavatesse seisunditesse. *Hatha-jooga* on jooga madalam vorm, milles kasutatakse vaimse mina arendamiseks füüsilisi harjutusi ja askeesi. Selle vastand on *rāja-jooga*, mille eesmärgiks on psüühiliste ja vaimsete jõudude arendamine, et selle kaudu saavutada kontakt KÕRGEMA ISEga. *Karma-jooga* on tegutsemine vastavalt kohustusele, DHARMAle. *Jñāna-jooga* on jumaliku tarkuse otsimine, nn teadmiste ja tarkuse tee. *Bhakti-jooga* on andumuse, armastuse jooga.

JOOGI, JOOGA harrastaja.

JUUGA (YUGA), Üks tuhandik KALPAst. Üks neljandik maailmaajastust, mis vahelduvad MANVANTARA kestes. On neli ajastut: Satya-juuga, Tretā-juuga, Dvāpara-juuga ja Kali-juuga. Muinas-Kreekas nimetati neid ajastuid vastavalt kuldseks, hõbedaseks, pronksiseks ja raudseks e mustaks. Kuldaeg oli vaimseim, raudaeg, milles me praegu elame, on materiaalseim.

K

KADMON, Arhetüüpne inimene, vt ADAM KADMON.

KALI, “Must”, praegusajal Šiva abikaasa Parvatī nimetus, algupäraselt üks tulejumal Agni seitsmest keelest. Kujutatakse mustana, kahes käes surma sümbolid, kahes elu sümbolid.

KALPA, Ajastu, nn Brahmā päev ja öö, koosneb tuhandest JUUGAst, kestab 4 320 000 000 aastat.

KĀMA, iha, himu, takerdumine olemasolusse. Ka hinduistlik armastusjumalanna, keda sageli ühendatakse Māraga, hävitajaga, meelitajaga.

KĀMALOKA, Ihade ja himude koht, meile nähtamatu astraaltasandi madalam osa, vaheseisund, Hades, Manala, kus kehast vabanenud PERSONAALSUSED puhastuvad kannatuste läbi, kuni KĀMARŪPA jäänused on haihtunud. Hea ja puhas inimene selles “puhastustules” ei kannata.

KĀMA-MANAS, Sõna-sõnalt “soovimeel”, budistidele kuues inimese kuuest aistinguvärvast, chadayatana’st, mis omakorda on üks NIDĀNAdest. Üks inimese aistingumeeltest, kuulub madalamasse MANASesse.

KĀMARŪPA, Himukeha, kõigi aistivate olendite mentaalsetest ja füüsilistest soovidest moodustunud subjektiivne vorm, mis on ühinenud aineliste asjadega. See vorm säilib pärast füüsilise keha surma ja tema eksisteerimise pikkus sõltub inimese möödunud elu puhtusest. Kui seda aga jõuliselt veavad maapealse elu poole tagasi mahajäänute soovid, nekromantilised võtted või surnu enda soovid ja ihad, võib “vaim” säilida palju kauem, kui talle loomulikult oleks olnud ette nähtud. Kui kāmarūpa on kätte õppinud tagasitee elavate olendite kehasse, muutub ta vampiiriks, kes ammutab elujõudu nendest, kes on sellisest ühendusest huvitatud.

KĀRANA ŚARĪRA, Põhjuskeha. Sellel on kahesugune tähendus. Eksoteeriliselt on see

AVIDYĀ, teadmatus ehk inimese EGO arengu ja taassündimise põhjustaja. Esoteeriliselt vastab see BUDDHile e vaimsele hingele.

KARMA, Füüsiliselt tegevus, metafüüsiliselt põhjuse ja tagajärje e eetilise põhjussuhte seadus. Budismis on see põhjuste ja tagajärgede ahelas 11. NIDĀNA. See on vägi, mis juhib kõike, moraalse tegevuse tagajärg, metafüüsiliselt teo moraalne mõju. Seda ei piira ruum ega aeg. On olemas teenete ja vigade karma. Karma ei karista ega anna tasu, see on universaalne seadus, mis toimib veatult ja juhib kõiki teisi seadusi. Igast PERSONAALSUSEst jäävad järele teatud põhjused, mis on surematud ja mida ei saa universumis kaotada muul teel, kui ainult nende enda poolt esile kutsutud mõjude abil. Kui neid põhjusi ei kompenseerita neid tekitanud olendi eluajal, järgnevad nad taassündivale EGOLE edaspidistesse eludesse, kuni põhjuste ja tagajärgede vahel on saavutatud täielik harmoonia. Igavesti elav EGO valitseb PERSONAALSUSE üle ja annab sellele iga DEVACHANI järel uue ülesande ning võtab vastu PERSONAALSUSE kaudu tekitatud põhjuste tagajärjed.

Karma (sanskrit), füüsiliselt tähendab see tegu, metafüüsiliselt kättemaksu seadust, põhjuse ja tagajärje e eetilise põhjuslikkuse seadust. Ühes mõttes halva kama Nemesis. Budismis on see põhjuste ja tagajärgede ahelas 11. *Nidāna*. Lisaks on see on kõiki asju reguleeriv vägi, moraalse tegevuse tulemus, metafüüsiliselt *samskāra* [see on üks skandhadest] e mingi personaalse iha rahuldamiseks tehtud teo moraalne mõju. On olemas teenete ja vigade karma. Karma ei karista ega hüvita, see on ainult üks kõiksuslik seadus, mis juhib eksimatult ja nii-öelda pimedalt kõiki teisi seadusi, mis tekitavad vastavalt põhjusele teatud tagajärge. Budism õpetab, et „karma on see iga olendi moraalne tuum, mis ainsana elab üle surma ja jätkab taassünnis“. See tähendab, et ühestki personaalsusest ei jää järele midagi muud kui selle poolt tekitatud põhjused, mis on surematud – s.t et neid ei saa universumist kõrvaldada muul teel, kui ainult nende enda poolt esile kutsutud mõjude abil, millega need minema pühitakse. Kui nende looja ei ole neid põhjusi ma elu ajal heastanud, järgnevad nad taassündivale EGOLE järgmistes sündidesse, kuni põhjuste ja tagajärgede vahel on taastatud täielik harmoonia. Ükski „personaalsus“ – pelgalt kimp ainelisi aatomeid ning vaistlikke ja mõistuslikke omadusi – ei saa sellisena kesta puhta vaimu maailmas. Ainult see, mis oma tõelises loomuses on surematu ja olemuses jumalik, nimelt Ego, võib elada igavesti. Just see Ego valib personaalsuse, kellele annab iga Devachani järel teada karma loodud põhjused ja kes võtab vastu nende personaalsuste kaudu tekitatud karmaliste põhjuste mõjud. See on seega Ego, see Mina, kes on sellele kehastunud karmale „moraalseks südameks“, „mis ainsana surmas säilib.“

KARMABANDHA, Karmaline takistus.

KAUSAALKEHA, “Keha”, mis ei ole ei objektiivne ega subjektiivne, vaid BUDDHI, vaimne hing, koos MANASega (kāranopādhi). See on süvaune (sushupti) otsene põhjus ja viib TURĪYA-seisundisse, SAMĀDHI kõrgeimale tasandile.

KOLME PÜHITSUSE ASTET tunti kõigi rahvaste juures, kellel on olnud esoteeriline ja eksoteeriline usund. Esoteeriline oli määratud ainult õpetust saanutele ja väljavalitutele. Kõigis muistsetes kultuurides on austatud nii kolmainsust kui ka esimest geomeetrilist sümbolit kolmnurka. Kolm esimest pühitsuse astet ja selle all-liigid esinevad näiteks hindudel, vanas Egiptuses tunti samuti kolme madalamat astet, mida müsteeriumides esindasid personifitseeritud “kolm tule valvurit”. Hiinlastel oli igivana “kolmesuse ühing” ja tiibetlased on siiani säilitanud “kolm astet”, mis veedakirjanduses esindavad sümboolselt Višnu kolme pikka sammu.

KOLM TULD, ĀTMĀ-BUDDHI-MANASE nimetus.

KRIŠNA, VIŠNU kuulsaim, 8. AVATAARA, hindude “päästja”, nende soosituim jumal, kes säilitab maailmakorda. Tema surmaga aastal 3102 eKr algas Kali-juuga, Must ajastu.

KUNDALINIŠAKTI, Kõikjal universumis ilmnev eluprintsiip, üks loodusjõududest, mis arendab teatavat valgust vaimset arengut taotlevas inimeses. Selle jõu tunnetamiseni jõutakse jooga ja keskendumise abil.

KÕRGEM ISE, Kõrgeim Jumalik Vaim, mis kaitseb inimest. Inimese kõrgema vaimse kolmainsuse kroon – ĀTMĀ.

KÕRGEM MINA, Kõrgem MANAS e universaalne arukus, kuulub inimese MONAADI, surematu osise koosseisu. (Vt ka EGO, INDIVIDUAALSUS)

L

LEMUURIA, Tohtu suur manner, mis salaõpetuse järgi eelnes ATLANTISEle ja asetses praeguse Aasia ning Vaikse ookeani piirkonnas. Selle mandri idamaist nime eurooplastele ei paljastata.

LINGA ŚARĪRA, ASTRAALKEHA, okultses seitsmeses jaotuses (Blavatsky järgi) inimese teine printsiip.

LOGOS, Väljendunud jumalus, tuntud kõigile rahvastele. Igavesti salajas oleva põhjuse, PARABRAHMANi väline ilming e tagajärg. Kõne on seega mõtte Logos. Igal

inimolendil on, tema arenguastmest sõltumata, oma sisemine Logos. Oma Logos on ka igal päikesesüsteemil ja maailmasüsteemil.

LOKA, Tase e maailm, sfäär. Bhūrloka on maine sfäär; bhūvarloka asub maa ja päikese vahel, astraalsfäär, kus asuvad vaid kestad; svarloka on Indra taevas, Meru mägi, svarga.

LOOTOS, Salapärase, kõige okultsem ja püham taim Indias ja Egiptuses. Allegooria kõneleb, et on olnud aeg, millal maailm oli kuldne lootos. Seda on kutsutud ka “maailmakõiksuse lapseks”, kuna selle õis meenutab last ema süles.

LUCIFER, Planeet Veenus särava koidutähena. Enne John Miltoni raamatute ilmumist ei seostatud Luciferi saatanaga, vastupidi, ka kristlaste “vabastaja” nimetab ennast Johannese Ilmutusraamatus “helkjaks koidutäheks” (22:16).

LÄVEVALVURID, Edward Bulwer-Lyttoni termin raamatust “Zanoni”. Okultismi õpilaste seas on tuntud sõna “asukas”, mis tähendab surnute teatavaid kahjutoovaid teisikuid.

M

MAAGIA, Looduse salajaste jõudude tundmine ja kasutamine. Valge maagia kasutab neid teadmisi inimkonna hüvanguks, must maagia aga isekatel, halbadel eesmärkidel.

MADHYAMĀ, Märgib midagi, mis on alguse ja lõputa, öeldakse, et sellises seisundis on sageli Vāch (Brahmā naiselik pool).

MAHĀCHAITANYA, Kõrgeim Taipamine, Jumalik Teadvus.

MAHĀ RIŠI, Suur tark, müstik.

MAHĀTMA, Suur Hing, ADEPTide kõrgeim klass, Meistrid. Olendid, kes valitsevad kõrgeimaid vaimseid printsiipe ja tegutsevad vabana “lihalikkuse ahelatest” ning kelle ülesandeks on inimkonna juhtimine valgustumisele.

MAHĀ VIDYĀ, Sügavaim esoteeriline teadmine, mis on avatud vaid kõrgeimatele pühitsusastmetele.

MAHĀ VIŚNU, Jumal, LOGOSE esindaja.

MAKROKOSMOS, “Suur Universum”, kosmos, kõikjalolev maailm ja loodus, inimese

kui mikrokosmose vastand.

MANAS, Inimese viies printsip, inimese meel e mentaalne võime, mis teeb inimesest aruka ja moraalse olendi. Manas jaotatakse tinglikult kõrgemaks ja madalamaks osaks, millest esimene tõmbab inimest BUDDHI suunas, teine aga maiste kirgede, KĀMA-MANASE poole. Manas moodustab koos ĀTMĀ ja BUDDHIga inimese MONAADI.

MĀNASAPUTRAD, “Mõttest sündinud pojad”, kõrgemad minad enne kehastumist inimkonda. Puraandes Kumāradele, Brahmā mõttest sündinud poegadele, antud aunimetus.

MANU, Esimene seadustele alusepanija, “mõtteleja”, kelle algus sisaldub Iseolevas. Iga MANVANTARA ajal valitseb 14 (mõnede allikate kohaselt 7) MANU, jumalikku olendit, kelle ülesandeks on jälgida RASSIDE arengut.

MANUSHID, Inimbudad, bodhisattvad e inkarneerunud DHYĀNI-CHOHANID.

MANVANTARA, Ilmnemise, toimimise ajastu, mis vaheldub korrapäraselt PRALAYA e kõikehõlmava puhkeperioodiga. Manvantara nimetust kasutatakse ühe BRAHMĀ PĀEVA kohta, mis kestab 4 320 000 000 päikeseaastat. Mahāmanvantarad on MANUde vahelised pikad toimimise ajastud.

MĀYĀ, Pettekujutus, illusioon, kosmiline vägi, mille kaudu saab võimalikuks ilmnenu olemasolu ja mis võimaldab seda tajuda. Hinduistlikus filosoofias nimetatakse tõeluseks vaid seda, mis on muutumatu ja igavene. Kõike muutuvat ja kaduvat nimetatakse pettekujutluseks, māyāks.

METAFÜÜSIKA, Teadus, mis uurib tõelist ja püsivat olemist ebatõelise, illusoorse e nähtumusliku olemasolu vastandina.

MOKŚĀ, “Vabanemine”, sama kui NIRVAANA. Mokśasse püüdleja taotleb vabanemist ainelisest olemasolust e maisest elust.

MONAAD, Ühesus, Üks, milles on sulandunud ĀTMĀ–BUDDHI–MANAS. Inimese ajatu, surematu osa, mis läbi taassündide madalamatesse valdadesse ja inimeksistenti saavutab kord oma lõpliku eesmärgi, NIRVAANA.

MUKTA (MUKTI), Vabanemine meelelisest elust, vabanenu, MOKŚASSE pürgija.

MŪLAPRAKRITI, Veel eristumatu aine, parabrahmanlik algolek, abstraktne jumalik naisprintsip, ĀKĀŚĀ, mille äratab “elule” DAIVĪPRAKRITI.

MÜSTEERIUMID, Salajased tseremooniad, kus õpilastele ja pühitsetavatele anti salateadmisi maailma sünnist ja loodusjõudude valitsemisest.

N

NEKROMANTIA, Muistne meetod surnute kujutiste esilemanamiseks, kuulub musta MAAGIA valdkonda.

NEOFÜÜT, Pühitsetava kandidaat, kellel tuli enne tema pühitsemist MÜSTEERIUMIDesse läbi teha mitmes raskusastmes katsed.

NIDĀNAD, Kaksteist olemasolu põhjust e põhjuslikkuse ahel. 1. Jāti e sünd, mille läbi olend asub ühte neljast taassünnihoovusest. 2. Jarāmarana e lagunemine ja surm vastavalt SKANDHADe arenemise seadustele. 3. Bhava e karma mõju, mis põhjustab sünni. 4. Upādāna e bhava loov põhjus (takerdumine elusse), millest saab jāti põhjustaja. 5. Trishnā e (elu)janu, iha. 6. Vedanā e aistimine, teine skandha. 7. Sparsa e kompimisaisting. 8. Sadāyatana e aistimiselundid. 9. Nāmarūpa e personaalsus, vorm ja selle nimetus, aineliste ilmingute ebatõelisuse võrdpilt. 10. Vijñāna e täielik teadmine kõikidest olemasolevatest asjadest ja nende omavahelistest suhetest. 11. Samskāra e tegutsemine pettekujutluste tasandil. 12. Avidyā e tõelise tähelepanemise puudumine, teadmatus.

Nidānasid käsitlevad idamaise metafüüsika kõige raskemini tajutavad ja sügavamad õpetused, mis püüdleval olemasolu mõistatuse lahendamisele.

NIRMĀNAKĀYA, Üks kolmest BUDADe olemuskehast (trikāya'st). Vaimne seisund, mille ADEPT või JOOGI valib NIRVAANA ja DHARMAKĀYA asemel. Nirmānakāyas olev inimene loobub füüsilisest kehast, säilitades kõik muud printsiibid (peale himuprintsiibi) ning on valinud inimkonna aitamise tee nende nähtamatute abistajate hulgas, kelle ülesandeks on inimkonna valvamine ja kaitsmine KARMAseaduse piirides. (Vt ka SAMBHOGAKĀYA.)

NIRVAANA, Absoluutse olemasolu ja absoluutse teadvuse seisund, kõrgeim õndsus, mina vaibumine LOGOSesse. ADEPT võib nirvaanaseisundi saavutada juba ka eluajal, nagu näiteks GAUTAMA BUDDHA.

NOUMENON, Olemuse tõeline loomus, mis on eraldatud illusoorsetest aistimisobjektidest, asjade tõeline olemus.

O

OKULTIST, Isik, kes õpib mitmesuguseid okultseid (*occultus* – ‘salajane, varjatud’) distsipliine. Okultsete teadmiste alla kuuluvad nt kabala, astroloogia, alkeemia, mitmesugused psühholoogilised, kosmilised, füüsilised ja vaimsed ilmingud jms. Neid on nimetatud ka hermeetilisteks või esoteerilisteks teadmisteks. Okultistikks saadakse sisemise arengu kaudu, mille läbi tekivad okultsed võimed. See eeldab puhast ja ebaisekat eluviisi, vastasel korral viib see tee musta MAAGIASse.

OM (AUM). Müstiline püha silp – ülim palve, õnnistus, kinnitus, lubadus. Sõna kasutatakse tavaliselt pühade kirjutiste alguses ja palvetes. Silp koosneb kolmest tähest, mis märgivad nii kolmesust (kolmainsust), kolme veedat kui kolme jumalat: A (Agni), V (Varuna), M (marutid, tormijumalad) ehk elemente tuld, vett ja õhku.

P

PANDIT, Õpetlane, hinduistlike seaduste ja sanskriti keele tundja.

PARĀ, Filosoofias: ülim, lõpmatu, viimne, lõplik piir.

PARABRAHMAN, Igavene, kõikjalolev Jumalik Vaim, Absoluut, kellel pole algust ega lõppu, omadusi ega nime. Universaalne ja isikustamata, alati olemasolev printsiip. Vt ka BRAHMA.

PARAMĀTMĀ, Maailmakõiksuse ülim hing või vaim, mida peetakse ĀTMĀ allikaks.

PARINIRVAANA (PARANIRVAANA), Absoluutne mitteolemine, sama nagu absoluutne olemine. Selle seisundi saavutab inimMONAAD suure keeru lõpus. Sama mis Paranišpanna.

PERSONAALSUS, Inimese füüsilise elu loomus ja mälu. Okultismis jagab personaalsus inimese seitsmeks printsiibiks: kolmeks jumalikuks (mõtlevaks) ja neljaks madalamaks e puhtalt füüsiliseks olemuseks. Kolm kõrgemat printsiipi moodustavad INDIVIDUAALSUSE, mida loetakse ühesuseks. Individuaalsus on hävimatu, mis võtab igas taassünnis endale uue personaalsuse.

PITRID, Esiisad e inimkonna loojad, inimrasside vaimud. Neid on seitse klassi, millest kolm kõrgemat on kehatud olendid, neljal järgmisel aga kehad.

PLANEEDIVAIMUD, Algselt planeetide valitsejad ja juhtijad. Nii meie planeedil kui

teistel taevakehadel on omad planeedivaimude hierarhiad, kes on läbi teinud arengu madalamalt kõige kõrgemate astmeteni. Meie Maa, mis on alles neljandas keerus, on veel liialt noor, et siin oleksid arenenud kõrgemad planeedivaimud. Kõrgeim planeedivaim on vastavat planeeti valitsedes selle "isikustatud jumal". Planeedivaimude seitsme kõrgema hierarhiaga võib kõrvutada ristiusu peaingleid.

PRAJĀPATID, Esiisad, kes on elu andnud kõigele siin maa peal. Neid on 7 ja 10, mis vastab kabala 7 ja 10 sefirothile.

PRĀJŅĀ, Tajumisvõime, esineb ainelise oleku seitsmes erinevas aspektis. Jõud, energia.

PRAKRITI, Aine, loodus. Selle vastandiks on PURUŚĀ, vaimne loodus ja vaim. Koos moodustavad nad "tundmatu jumaluse kaks algupärast aspekti". Aparāprakriti on madalam aine, parāprakriti vastab DAIVĪPRAKRITILE.

PRALAYA, Kosmilise või universaalse pimeduse aeg, MANVANTARA vastand, puhkeaeg kahe ilmnemisperioodi vahel. Mahāpralaya on BRAHMĀ PĀEVale järgnev öö. Kristluses nimetatakse seda maailmalõpuks.

PRĀNA, Eluprintsiip, kõikeläbiv ja kõikjalolev eluhingus.

PRATYAGĀTMĀ, sama mis JĪVĀTMĀ – üks elav universaalne vaim.

PRINTSIIBID, Elemendid e algupärane olemus, eristumised, millest koosnevad nii makro- kui mikrokosmos. Printsiihid tähendavad nii kosmoses kui inimeses sisalduva ühe universaalse tõelisuse seitset individuaalset ja põhiaspekti: jumalik (ātmā), vaimne (buddhi), psüühiline (manas), kāmarūpa, astraalkeha, prāna, füüsiline keha.

PSÜÜHE, Loomalik, maine hing, madalam MANAS.

PURUŚĀ, Inimene, taevalik inimene. Vaim, Vaimne Ise, PRAKRITI vastand.

PŪHITSETU, Ld *initiatus*. See, kellele on avaldatud salajased teadmised või müsteeriumid.

R

RAJAS, Üks kolmest loomujoonest e GUNAst. Igas olendis on olemas nii SATTVA, rajas kui TAMAS, kuid tavaliselt domineerib neist üks. Rajas tähendab vormi,

püsimatust, muutumist, tegevust, aktiivsust ja kirglikkust.

RASSID, Maailma arengus esinevad erinevad inimarengu tüübid. Moodustavad seitse juurrassi, mis omakorda jagunevad mitmel tasandil alarassideks. Esimese kolme juurrassi ajal kujunes välja inimese füüsiline keha. Neljanda, nn atlantise rassi arengu ajal arenes välja tundekeha ja madalam mõttekeha. Praegune juurrass on viies, nn aarja rass, mille ülesandeks on välja arendada täiuslik kõrgem mõistus, et see oleks valmis ühinema buddhi-tasandiga, samuti individuaalsuse tunnetus ja kõrgem armastus ning kaastunne.

RIŠI, Nägija, tark, ADEPT.

RŪPA, Keha, vorm, ka jumalate vormid, mis on meile subjektiivsed.

S, Ś

ŚAKTI, Jumalate aktiivne, universaalne naisenergia, hinduismis jumalanna ja jumala abikaasa. Okultismis astraalvalguse kroon.

ŚĀKYAMUNI BUDDHA, Budismi looja, Gautama (Gotama) Buddha, suur tark.

SAMĀDHI, Ekstaasi ja täieliku transi seisund, keskendumine, kaemus, jooga kõrgeim seisund. Selle jõu valdaja valitseb täielikult mentaalseid ja füüsilisi võimeid.

SAMBHOGAKĀYA, Üks kolmest BUDAd e olemuskehast (trikāya'st), õndsuskeha. Seda on peetud nii teiseks kui kolmandaks budavormiks.

SANNYĀSI, Askeet, kes on saavutanud kõrgeima müstilise teadmise ja loobunud kõigest maisest.

SANSAARA (SAMSĀRA), Ringkäik, taassünniõpetus, sündide ja surmade ookean. Inimese taassünni kujutatakse pidevalt pöörleva rattana.

SAT, Igavesti olemasolev tõelisus ääretus maailmas, jumalik olemus, kes on, aga kelle olemasolu ei saa nentida, sest ta on ise Absoluut.

SATTVA, Üks kolmest loomujoonest e GUNAst. Olemus, tõelus, headus, puhtus.

SIDDHĀRTHA, Buddha pärisnimi.

ŚIVA (ŠIVA), Üks hinduismi TRIMŪRTI (kolmainsuse) jumalustest, hävitaja. Ta hävitab tuleleekidega vana maailma, et saaks sündida uus, kõrgemal tasandil.

SKANDHAD, “Kimp”, rühm omadusi, kõik, mis inimeses on piiratud ja kaduvat. Skandhad loovad inimese jaoks tegelikkuse, nende kaudu saab teoks meelelise maailma vastuvõtt. Skandhasid on 5: *rūpa* – kuju, materiaalne, organiseeritud keha koos meeleorganitega, ainelised omadused; *vedanā* – aisting + tunne, hindude filosoofia räägib kuuest meelest: meile tuntud viis aistingut, lisaks mõtlemine; *samjñā* – teadvus, tajumine, kujutlemine, abstraktsed ideed; *samskāra* – inimese eelmis(t)est elu(de)st säilinud latentsed tungid või muljed, ainelised ja mentaalsed pürgimused; *vijñāna* – tunnetamisvõime ja teadvus, mentaalsed, füüsilised ja moraalsed kalduvused.

STHŪLA ŚARĪRA, Füüsiline keha. Seitsmeses jaotuses iseseisvana inimese esimese printsiiarina, neljases jaotuses on sthūla śarīraks loetud ka LINGA ŚARĪRA ja PRĀNA.

SŪKŚMA ŚARĪRA, Mõttekeha, näilik unesarnane, jumalate, DEEVade ja DHYĀNIde keha. Neljases jaotuses teine printsiiip, seitsmeses jaotuses on selleks KĀMARŪPA ja MANAS.

SUŚUPTI, süvauni, unetu uni.

SŪTRĀTMAN, Lõimhing, inimese surematu Mina. INDIVIDUAALSUS, mis sünnib inimesse ühest elust teise ja millele on kinnitunud nagu pärlid nõõrile tema järjestikused lugematud PERSONAALSUSed.

SVABHĀVAT, Maailmaaine, pigem see, mis on selle taga – vaim ja aine olemus. “Isa-ema”, aine plastiline olemus.

SVARGA, Vt DEVACHAN.

T

TAASSÜND, Inimese hinge ehk Mina ajutine kehastumine vastavalt karma seadusele. Igas taassünnis moodustub SŪTRĀTMANile uus PERSONAALSUS, mille põhiomadused määravad eelmiste kehastumiste SKANDHAD e harjumused. Teadmine taassünnist on sisaldunud kõigis usundites ja põlisõpetustes.

TAMAS, Madalaim kolmest GUNAST e loomujoonest. Pimedus, aeglus, ebapuhtus, laiskus, nõmedus.

TANHĀ (TRISNĀ), Elujanu, kirg, iha. Soov elada ja maisesse ellu takerduda. SAMSĀRA ringkäiku põhjustav ürgtung.

TATTVA, Igavesti ilmnev "See". Okultses tähenduse looduses ilmnevad olemasolu abstraktsed ja metafüüsilised printsiibid. Eksoteeriliselt on neid viis (vastavad inimese füüsilistele aistingutele), esoteeriliselt seitse. Kaks viimast saavad inimolenditele aistitavateks kahe viimase juurrassi ajal.

TRIMŪRTI, Kolm nägu, kolmikvorm, kolmainsus. Praegusajal kuuluvad sinna BRAHMĀ, looja, VIŠNU, säilitaja ja ŠIVA, hävitaja. Veedades kõneldakse ainuüksi Višnust, kes tegutseb kõigis kolmes funktsioonis. Vedantistlikku kolmainsusesse kuuluvad Agni (tulejumal), Vāyu (õhujumal) ja Sūrya (päikesejumal). Kõik kolm trimūrti "isikut" on tegelikult kolm GUNA e maailmakõiksuse vaim-aine eristunud omadused, iseloomad, isesäilitavad ja isehävitavad uuestiloomise jaoks.

TURĪYA, Sügavaim transiseisund, unetu uni, kausaalne seisund.

U

UPĀDHI, Alus, kasutusvahend, mis viib edasi midagi, mis on temast vähem aineeline. Inimese keha on ta vaimu upādhi.

V

VAIM, Üldiselt esitatakse hinge sünonüümina. Teosoofilises mõttes on "vaim" ainuüksi see, mis kuulub otseselt universaalsesse teadvusesse ja mis on selle homogeenne ja puhas EMANATSIOON. Seega on vaim inimese kõrgem MANAS, mis on püsivalt ühendatud BUDDHIga. Vaim on vormitu ja mitteaineline, jumalik olemus. "Hing" tähistab inimese KĀMA-MANAST.

VEDANTA, müstiline filosoofiakoolkond, tekkinud pühitsetute põlvkondade vältel Upanišadide salajase tähenduse tõlgitsemisest. Üks kuuest darśanast e filosoofilisest koolist. Selle suuna loojaks peetakse Śankarāchāryād.

VIDYĀ, Teadmine, okultne teadmine. Selle vastandiks on AVIDYĀ – teadmatus.

VIKĀRA, Ilmnemine.

VIŚNU (VIŠNU), Hinduistliku TRIMŪRTI teine isik, säilitaja. Ta on Jumala täielik kehastus, kes loob oma hingusest kõik maailmad. Tema erinevatest kehastustest e AVATĀRAdest on tuntumad kümme, sealhulgas Kalki, KRIŠNA ja BUDDHA.

VYĀSA, kõrgemate gurude nimetus Indias. Puraanades on mainitud 28 vyāsat, kes erinevatel ajastutel on kehastunud maale, et levitada VEDANTA õpetust.